

Utlåtande

Jag har av Advokat Thomas Olsson ombetts att utifrån metodologiska utgångspunkter kommentera ett test som genomförts av Professorn i psykologi Sven Åke Christianson vilket åberopats i mål B 1548-99 vid Falu Tingsrätt där den åtalade Thomas Quick dömdes för mord på de norska kvinnorna Trine Jensen och Gry Storvik.

I min bedömning har jag använt mig av ett dokument ur den aktuella förundersökningen med titeln "Test av pressmaterial i samband utredning av mordet på Trine Jensen och Gry Storvik" inklusive två frågeformulär som använts vid studiens genomförande¹. Jag har även haft tillgång till domen i det aktuella målet², polisförhör med Sven Å Christianson daterat 2010-11-26³ samt en promemoria från Rikskriminalpolisen med titeln "Sammanställning över pressuppgifter i norsk media angående mordet på Gry Storvik", vilken ingått i den aktuella förundersökningen.

Jag har utöver detta även använt mig av min kännedom om vetenskaplig metod såsom den normalt tillämpas inom psykologisk forskning.⁴

Bakgrund:

Enligt bakgrundsinformationen i domen försvann Trine Jensen den 21 augusti 1981 från Oslo centrum och återfanns den 11 oktober samma år i ett skogsparti 1,5 mil söder om staden. Någon

¹ Jag bifogar dessa dokument som bilaga 1, 2 och 3 och hänvisar nedan till dessa dokument med dessa beteckningar.

² B 1548-99 vid Falu Tingsrätt

³ Förhöret ska ha genomförts av Riksenheten för Polismål som på Riksåklagarens uppdrag undersöker de tidigare utredningarna mot Thomas Quick. Jag bifogar detta förhör som bilaga 4 och hänvisar nedan till detta dokument med denna beteckning. Dokumentet var i sin ursprungsform inte paginerat. För att möjliggöra exakta sidhänvisningar har jag därför själv paginerat dokumentet.

⁴ Jag är Docent i Medicinsk Psykologi vid Centrum för Klinisk Forskning vid Centrallasarettet i Västerås och Uppsala Universitet. Jag arbetar för närvarande som ST-Läkare i neurokirurgi vid Norrlands Universitetssjukhus i Umeå.

dödsorsak kunde inte fastställas. Gry Storvik påträffades, enligt domen, död på eftermiddagen den 25 juni 1985 på en parkeringsplats inte långt från den plats där Trine återfunnits. Hon hade då senast iakttagits föregående midnatt och var att döma av blodspår och andra märken dödad. Under 1999 kom förundersökning mot Thomas Quick angående mord på dessa båda kvinnor att inledas efter att han av polisen bedömdes ha gett indikationer på att han varit inblandad i deras död⁵.

Det test som jag ombetts att granska tycks ha genomförts i april år 2000⁶. Testets resultat redovisas i domen och där anges också, med hänсыftning på de aktuella morden, att:

”Resultatet medger slutsatsen att Thomas Quick haft tillgång till avsevärt fler faktauppgifter än vad som publicerats i tidningarna.”⁷

Värdering av testet

Allmänna utgångspunkter

Denna granskning tar sin utgångspunkt i det inom psykologisk vetenskap relativt okontroversiella antagandet att man vid test av huruvida en individ eller grupp skiljer sig från en annan individ eller grupp i ett specifikt avseende bör genomföra testningen av individerna med samma metod. På samma grunder antas att det är lämpligt att man vinnlägger sig om att testet mäter det man avsett att mäta och att alla deltagares resultat kodas enligt samma principer. En sista utgångspunkt för granskningen är slutligen att man vid bedömning av om ett sådant test lyckats påvisa betydelsefulla skillnader mellan olika grupper eller individer bör sträva efter att försöka särskilja sanna testeffekter från andra faktorer såsom statistisk slumpvariation.

Jag kommer nedan att, utifrån det material jag haft tillgång till, kortfattat försöka värdera och kommentera den utsträckning i vilken testet svarat upp emot dessa kriterier.

⁵ Uppgifterna refererade från dom B 1548-99 vid Falu Tingsrätt

⁶ Testformulären är daterade 2000-04-12.

⁷ B 1548-99 vid Falu Tingsrätt sid 12.

Har samma metod använts vid testning av de olika deltagarna?

Av metodbeskrivningen att döma har 10 av testdeltagarna haft ungefär sex timmar på sig att gå in "i rollen som gärningsman" och fylla i två frågeformulär med 29 respektive 27 frågor om mordet på Trine Jensen respektive Gry Storvik i enskilda rum på Psykologiska Institutionen (sannolikt vid Stockholms Universitet där Christianson vid tidpunkten var anställd som professor).⁸ När det gäller den 11:e testdeltagaren (Thomas Quick) anger Christianson i polisförhör att de övriga försöksdeltagarnas uppgifter jämfördes med *"de uppgifter som den misstänkte Thomas Quick lämnat till polisen i utredningen av brotten."*⁹ Den mest rimliga tolkningen av detta tycks vara att testningen av Thomas Quick inte primärt skett i form av ett frågeformulär utan i form av en förundersökning.¹⁰ En observation som tycks bekräfta detta antagande är att en av de av Thomas Quicks uppgifter som enligt testets resultatbeskrivning kunnat beläggas av fakta och som inga försökspersoner kunnat gissa sig till utgörs av ett referat av hur Quicks skall ha agerat under en vallning i anslutning till brottsplatsen.¹¹ Referatet tycks inte vara författat av Thomas Quick utan torde antingen vara författat av Christianson själv eller av någon av de andra personer som medverkade vid vallningen i Norge den 16 augusti 1999.¹²

Då alltså ingen av de övriga försöksdeltagarna testats genom polisförhör och vallningar och då således inte heller utomstående personers beskrivningar av testdeltagarnas beteenden vid sådana vallningar utgjort en del av deras svar, kan knappast kravet på konsekvent metod vid testning av deltagarna anses vara uppfyllt. Detta öppnar för en rad felkällor såsom exempelvis:

- *Olika tid och möjligheter för förberedelser.* Försökspersonerna fick alltså ca 6 timmar på sig att fylla i formulären och gå in i rollen som gärningsman. Om man jämför det med den tid som gått mellan att Quick enligt domen vallades i Norge (16/8 1999) och det tillfälle då testet tycks ha

⁸ Bil 1 sid 2.

⁹ Bil 1 sid 2.

¹⁰ Man kan möjligen tänka sig att ett formulär i efterhand fyllts i på basis av denna förundersöknings resultat.

¹¹ Bil 1 sid 3. "TQ hittar platsen där Trines kropp lämnats, vet redan ute på vägen att en trädgren som hänger ut över vägen går i direkt riktning mot fyndplatsen."

¹² Vallningen nämns på sid 5 i domen (B 1548-99 vid Falu Tingsrätt). Av förhör med Christianson framgår att han deltagit i vallningen bla genom följande citat (Bil 4): "Den vallningen som genomfördes, det var ju någon form av förhör i Trine Jensen ärendet, där man var ute på plats. Där var jag observatör, där var jag med."

genomförts¹³ innebär detta att Quick sysselsatt sig med att gå in i rollen som mördare cirka 700 gånger så lång tid som testdeltagarna. En av flera tänkbara konsekvenser av detta är att den ökade förberedelsetiden kan ha gjort det möjligt för Quick att generera fler såväl korrekta som felaktiga detaljer än övriga deltagare. Då man vid bedömning av testet inte tycks ha gett avdrag för felaktigheter (och då även formulärens utformning begränsat utrymmet för övriga deltagares svar) torde blotta mängden detaljer i så fall ha kunnat öka Quicks chanser att i några av dessa pricka in korrekta svar.

- *Urval av detaljer.* Ett alternativ till att samtliga uppgifter som lämnats av Quick under polisutredningen använts som grund för rättningen av hans svar i det aktuella testet är att man använt sig av ett urval, som möjligtvis även kan ha skrivits ner av Christianson eller en representant för polisen på samma typ av frågeformulär som övriga deltagare fyllt i. Även detta förfarande vore dock problematiskt ur metodsynpunkt eftersom möjligheten att göra ett liknande urval av uppgifter ur ett större material inte erbjudits övriga testdeltagare. Om dessutom urvalet gjorts av en person som haft kännedom om övriga aspekter av polisutredningen torde det finnas en påtaglig risk att denne person skulle kunna ha medvetet eller omedvetet påverkats av denna kännedom på så vis att de "bästa" uppgifterna valts ut.

- *Olika miljöer för förberedelse.* Under förundersökningen har Quick enligt domen dels deltagit i flera polisförhör och vallats i det område där Trines och Grys kroppar hittats. Han tycks vidare även ha diskuterat mordet med såväl Svep Åke Christianson själv¹⁴, som inom ramen för sin psykoterapi. Även om Christianson, polisen eller Quicks terapeut under dessa kontakter inte medvetet förmedlat information till Thomas Quick kan det inte uteslutas att han i denna process ändå exponerats för fakta om mordet som inte varit kända för testdeltagarna. Särskilt tydligt torde det ju vara att

¹³ Testformulären (Bil 2 och 3) är alltså daterade 2000-04-12.

¹⁴ Bil 4 sid 3: "K-Å W: När, tidsmässigt, har denna kontakt varit då, mellan dig och Sture Bergwall, nämnde du honom som? S-Å C: Ja den har ju pågått under flera år. Pågick ju även här, -98, -99, 2000, jag har för mig, jag tror att våra kontakter var från mitten av 1994, då är det väl där då."

Bil 4 sid 6: "...det var ju viktigt att jag inte skulle på något sätt bedriva någon egen utredning med Thomas Quick det var ju inte ambitionen utan jag hade ju andra frågeställningar, exempelvis att var söker han upp sina offer och på vilket sätt och var liksom... hans tillvägagångssätt, modus operandi och efterbrotts beteende och sådana saker."

detaljerad kännedom om området där kropparna påträffats (om vilket flera frågor ställs i formulären) på ett högst påtagligt sätt torde ha kunnat underlättas av ett personligt besök i detta område av det slag som Christianson med flera alltså genomfört med Thomas Quick innan testningen ägde rum.

Några liknande besök i detta område tycks alltså inte ha ingått i övriga testdeltagares förberedelser.

- *Olika förutsättningar att besvara frågeformuläret beroende på hur detta formulerats.* Att döma av det material jag haft tillgång till har de frågor som använts i frågeformulären varit skräddarsydda för att passa Thomas Quick. I polisförhör anger Christianson att:

”Sen fick jag ju då från polisen frågorna i skriftlig form som man hade ställt till Thomas Quick angående Trine Jensen och Gry Storvik och det var dom frågorna då som jag ställde...”¹⁵

Detta innebär med andra ord att frågorna i testformuläret tycks ha varit formulerade i samspel med Thomas Quick och hans berättelse och att frågorna valts ut efter att hans svar på dem var kända. Någon liknande möjlighet att påverka testformulärets innehåll tycks inte ha erbjudit övriga testdeltagare. Även detta innebär naturligtvis en möjlighet att Quick fått bättre förutsättningar för att göra bra ifrån sig på testet än vad andra testdeltagare fått.¹⁶

Det bör slutligen framhållas att ovan nämnda felkällor är att betrakta som exempel. Ett skäl till att standardiserad testning är så viktig är nämligen att en närmast oändlig mängd faktorer som kanske vare sig testledaren eller en aldrig så kritisk granskare av testet ens kan föreställa sig, kan tänkas påverka resultatet om olika metoder används för olika personer. Att ge en uttömmande redogörelse för samtliga tänkbara felkällor i denna typ av sammanhang torde således vara såväl praktiskt som teoretiskt omöjligt.

¹⁵ Bil 4 sid 5

¹⁶ Om man med ”bra” menar förmåga att lämna uppgifter som bedöms som överensstämmande med fakta och som andra testpersoner inte förmått lämna.

Mäter testet det man avsett att mäta och har rättningen skett enligt konsekventa principer?

Av metodbeskrivningen och det referat av testet som återfinns i domen framgår att testet tycks ha varit avsett att mäta dels den utsträckning i vilken deltagarnas uppgifter överensstämde med kända fakta och dels den utsträckning i vilken dessa uppgifter överensstämde med uppgifter i norska tidningar. Testets värde är naturligtvis avhängigt av dess förmåga att verkligen göra detta.

Överensstämmelse med fakta

I princip torde den enda relevanta möjligheten att i detta sammanhang mäta uppgifters överensstämmelse med kända fakta ha varit att direkt eller indirekt jämföra deltagarnas uppgifter med uppgifter från brottsplatsundersökningar, obduktionsprotokoll etc. Mot bakgrund av detta materials komplexitet¹⁷ ter det sig rimligt att anta att testets rättning, torde ha haft betydande likheter med den process som inom juridiken brukar benämnas "bevisvärdering".

När en sådan metod används och resultaten omvandlas till statistiska data, för möjliggörande av objektiva jämförelser mellan flera olika deltagare aktualiseras flera problem:

- *Testledarens kompetens.* Värdering av viktiga delar av materialet torde förutsätta olika former av specialkompetens. Exempelvis torde värdering av huruvida en uppgift från någon av de 11 deltagarna överensstämmer med vad man funnit vid en obduktion underlättas av specialkompetens inom rättsmedicinens område. Visserligen kan man tänka sig att Christianson, vars egen kompetens såvitt känt framför allt ligger inom minnespsykologins område, skulle kunna ha lutat sig mot de bedömningar som enligt domen gjorts av företrädare för rättsmedicinalverket då det gäller vissa av Thomas Quicks uppgifter. Då det gäller de övriga deltagarna tycks dock inte några sådana specialistbedömningar ha gjorts.

- *Konsekvensen i bedömningarna.* Vid genomförande av ett test är det naturligtvis önskvärt att en i förväg konstruerad rättningsmall används. I brist på en sådan torde åtminstone tydliga principer för hur rättningen ska äga rum vara av största vikt. Att några principer den värdering av bevis som inom

¹⁷ I domen anges bl a att den norska förundersökningen om Trine Jensen som gjordes innan Quick var aktuell innehöll "tusentals förhör". B 1548-99 vid Falu Tingsrätt sid 4.

ramen för det aktuella experimentet gjorts av försöksledaren inte redovisats antyder att det finns en risk för att "rättningen" av deltagarnas uppgifter i förhållande till förundersökningen inte varit konsekvent.

- *Kontroll för försöksledareffekter.* Begreppet "försöksledareffekter" beskrivs i en aktuell lärobok i vetenskaplig metod inom psykologi på följande vis:

"Försöksledareffekter utgörs av felkällor i en studie som orsakas av forskaren. Forskaren försöker genomföra forskningsplanen så objektivt och korrekt som möjligt. Forskare är dock inte mer än människor och tar med sig sina egna förväntningar och motivationer vid en studies genomförande. Försöksledarförväntningar är de förväntningar som en forskare har på studiens resultat. Dessa förväntningar kan få forskare att påverka resultaten på flera sätt exempelvis genom påverkan på deltagares beteende i sådan riktning att hypotesen stärks, val av data som bäst stöder hypotesen, val av statistiska metoder som bäst illustrerar den önskade effekten men inte visar andra effekter och tolkning av resultaten på ett vinklat sätt. [...] Gemensamt för alla dessa felkällor är att forskaren kommer att tendera att fatta beslut och göra val som gynnar den testade hypotesen."¹⁸

Ett inom experimentell och medicinsk forskning elegant och enkelt sätt att kontrollera för en del effekter av detta slag vid "rättning" av ett test är att göra detta blint, dvs att se till att den som genomför eventuell kodning av resultat inte känner till vems resultat som kodas. Då det gäller komplexa bedömningar av det slag som här diskuteras torde starka skäl tala för att allt borde ha gjorts för att undvika misstanken att forskarens egna uppfattningar påverkat bedömningarna genom avidentifiering av deltagarnas svar inför rättningen av dessa. Någon sådan blindning tycks dock inte ha genomförts och torde mot bakgrund av att testningen gjorts på olika vis för Quick och övriga deltagare inte ens ha varit teoretiskt möjlig att genomföra.¹⁹

Om blindning inte är möjlig är en annan metod att låta två av varandra oberoende bedömare koda samma material och i presentationen av resultatet ge ett mått på precisionen i bedömningen i form

¹⁸ Graziano, A.M. & Raulin, M.L. (2010) Research Methods: A process of Inquiry. Boston: Pearson International. Sid 170 Min översättning från Engelskan.

¹⁹ Av Bil 2 och 3 framgår att deltagarna uppmanats att ange namn på frågeformulären. Även om så inte varit fallet torde dock t ex det faktum att bl a en beskrivning av Thomas Quicks beteende från vallningen i Norge inkluderats bland svaren ha gjort en blindning omöjlig.

av en statistisk beskrivning av graden av överensstämmelse mellan bedömningarna. Inte heller något sådant mått har dock givits.

- *Avsaknad av "referensstandard"*. Ett sätt att bedöma ett tests förmåga att mäta en egenskap är att statistiskt studera dess förmåga att förutsäga resultatet av ett erkänt objektivt test (en s.k. "referensstandard").²⁰ Då ett nytt test, såsom varit fallet i detta sammanhang, skapas och lanseras är det därför vanligt att sådana dubbla testningar genomförs såväl inom psykologin som inom andra empiriska vetenskaper. Något erkänt objektivt parallellt test av samtliga deltagares förmåga att ge uppgifter som överensstämmer med fakta, som det aktuella testet skulle kunna utvärderas mot har dock inte genomförts. Användande av exempelvis domen i målet som objektiv referens i detta sammanhang har två problem. Det ena är att det aktuella experimentet ingår i domskälen vilket betyder att Christiansons test och domen inte är oberoende av varandra. Det andra är att man i Falu tingsrätts dom endast testat huruvida Thomas Quick är skyldig till mordet på Trine Jensen och Gry Storvik. Några liknande domstolsprövningar av de andra försöksdeltagarna finns inte.

Sammanfattningsvis kan sägas att testets förmåga att korrekt, precist och rättvist mäta den utsträckning i vilken deltagarnas uppgifter överensstämmer med kända fakta måste anses vara utomordentligt tveksam. Ett av de viktigaste skälen till detta är risken att bedömningarna av deltagarnas uppgifter i detta avseende enkelt uttryckt innehållit en betydande grad av godtycklighet. En vid en genomläsning av det aktuella materialet lätt identifierbar indikation på att bedömningarna förefaller ha varit otillförlitliga är att det i domen anges om Trine Jensen att:

"Någon dödsorsak kunde inte fastställas."²¹

I Christiansons resultatbeskrivning anges dock som en av de uppgifter Quick givit om Trine Jensen som beläggs av fakta att:

"TQ var den *enda* som angav strypning med snara som primär dödsorsak."²²

²⁰ See Bossuyt, P.M., Reitsma, J.B., Bruns, D.E., Gatsonis, C.A., Glasziou, P.P., Irwig, L.M., Moher, D., Rennie, D., De Wet, H.C.W., & Lijmer, J.G. (2003) The STARD statement for reporting studies of diagnostic accuracy: Explanation and elaboration. *Journal of Clinical Chemistry*, 49, 7-18

²¹ B 1548-99 vid Falu Tingsrätt Sid 4.

En teoretiskt tänkbar förklaring till denna motsägelse skulle kunna vara att antingen Sven Åke Christianson eller författarna till domen råkat skriva fel på just denna punkt. Ytterligare en teoretiskt möjlig förklaring skulle kunna vara att någon av dessa tolkat obduktionsresultatet felaktigt. En tredje och för testets kvalitet mer problematisk möjlighet skulle dock kunna vara att Christianson vid rättningen av testet inte ens gjort ett försök att stämma av deltagarnas uppgifter mot brottsplatsundersökningar, obduktionsprotokoll och liknande utan istället använt Quicks egna uppgifter som facit. Att det i båda frågeformulären förekommer en betydande mängd frågor som endast en tänkt gärningsman torde kunna besvara (t ex *"Hur kom gärningsmannen i kontakt med henne?, Vid vilken tidpunkt?, Beskriv gärningsmannens fordon."* etc) skulle kunna tala för att den sista av dessa hypoteser är den riktiga. Om så är fallet har det naturligtvis varit teoretiskt omöjligt för någon av de övriga deltagarna att överträffa den utsträckning i vilken Quicks uppgifter bedömts överensstämma med fakta.

Överensstämmelse med pressuppgifter

Även när det gäller testets förmåga att mäta graden av överensstämmelse mellan deltagarnas uppgifter och uppgifter om mordet som förekommit i norsk press saknas specificerade regler för hur kodningen gått till. Det finns inte heller här någonting som tyder på att kodningen varit blind och inga mått på precisionen i kodningen presenteras. Vidare kan konstateras att bedömningarnas värde naturligtvis är avhängiga av den utsträckning i vilken de pressklipp som givits deltagarna utgjorde en fullständig samling av de artiklar om mordet som presenterats i norska media. Hur Christianson gått till väga för att säkerställa detta framgår inte av hans beskrivning av testet. En bedömning i efterhand av huruvida så varit fallet försvåras av att de aktuella pressklipp inte varit tillgängliga för mig och att vilka pressklipp som använts inte finns angivet i metodbeskrivningen.²³ Eftersom jag inte heller haft tillgång till Christiansons originaldata (ffa rättningsprotokoll och försökspersonernas ifyllda

²² Bil 1. Sid 3.

²³ Pressklipp, eller åtminstone en förteckning över dessa tycks dock att döma av metodbeskrivningen ursprungligen ha bifogats densamma som bilagor.

formulär) har jag inte heller haft möjlighet att systematiskt värdera precisionen i bedömningarna genom en egen kontroll. Att bedömningarna inte varit självklara illustreras dock av det faktum att en av de uppgifter Thomas Quick enligt resultatbeskrivningen lämnat om Gry Storvik vilka beläggs av fakta och som ingen försöksperson kunnat gissa sig till utifrån pressuppgifter är att:

"TQ har beskrivit att han hanterat kroppen på en presenning där intorkning av kroppsvätskor på kroppen skett."²⁴

Vid en genomläsning av den svenska polisens sammanfattningar av vad som stått i norsk press angående fallet framgår dock att Gry Storvik enligt en artikel i den norska tidningen Dagbladet den 28/6 1985 blivit:

"Inpaketerad i något och paketerad med snöre."²⁵

Även om någon presenning inte nämns i denna formulering tycks det uppenbart att svaret på frågan huruvida ovanstående uppgift kan ha hämtats ur norska medier eller ej, inte är självklar.

Uteslutande av slumpvariation

I en vetenskaplig studie där siffror, såsom t ex medelvärden jämförs kommer normalt en matematiskt förutsägbar andel av variationen i resultat att kunna förklaras av slumpen. Av detta skäl är det rutin att vid sådana jämförelser genomföra s.k. signifikanstest i vilka man oftast använder graden av spridning av värden inom den eller de grupper som ingår i studien, samt antalet observationer som gjorts i gruppen eller grupperna för att matematiskt räkna bort den del av de observerade effekterna som kan förklaras av slumpen. (Låg spridning inom grupper och ett stort antal deltagare minskar slumpeffekters betydelse.)²⁶

²⁴ Bil 1 sid 5.

²⁵ Sammanställning över pressuppgifter i norsk media angående mordet på Gry Storvik. Sid 5.

²⁶ För en introduktion till statistisk signifikanstestning inom beteendevetenskaperna se t ex Howell, D.C. (1999) *Fundamental statistics for the behavioral sciences*. Pacific Grove: Duxbury Press. Det kan också nämnas att vid utvärdering av testresultat för enskilda individer även andra metoder än signifikanstestning kan användas. Dessa metoder bygger dock på att en omfattande standardisering av vad som är att betrakta som en jämförbar normalpopulations resultat på testet i förväg genomförts. Deltagarens resultat relateras därefter till dessa data. Även här är standardavvikelse och antal observationer i referensgruppen av avgörande betydelse. Kontrollen för slump effekter kan dock här sägas vara inbyggd i standardiseringsmaterialet.

Något försök att undersöka huruvida testets resultat kan förklaras av slumpvariation tycks dock inte ha gjorts.

Eftersom där inte heller finns något heltäckande mått på graden av spridning inom testgruppen (s.k. Standardavvikelse) är det inte heller möjligt att i efterhand, på basis av de redovisade siffrorna genomföra några sådana test.

Sammanfattning och slutsatser

Inledningsvis nämndes att ett vetenskapligt tests eller experiments värde bland annat kan anses vara avhängigt av att testet och rättningen av testet genomförts med en konsekvent metod, att det mäter det man avser att mäta, att rättning sker efter konsekventa principer samt att man vid tolkning av resultatet vinnlägger sig om att skilja sanna effekter från andra faktorer såsom slumpvariation. Dessa principer som torde vara lättbegripliga även utifrån sunt förnuft kan betraktas som väl etablerade och okontroversiella inom den vetenskapliga psykologin.²⁷

Utifrån ovanstående granskning får jag dock konstatera att det material som funnits tillgängligt för mig talar för att man vid det aktuella testets genomförande inte tagit hänsyn till något enda av dessa krav. Det finns vidare detaljer i materialet som skulle kunna tala för att Thomas Quicks egna uppgifter kan ha använts som facit vid delar av testets rättning.

Avslutningsvis och mot bakgrund av detta får jag konstatera:

- att det här granskade testets resultat enligt min uppfattning vare sig är användbart för att bekräfta eller förkasta hypotesen att Thomas Quick haft tillgång till avsevärt flera faktauppgifter än vad som publicerats i tidningarna.

²⁷ Det finns bland psykologiska forskare förvisso grupperingar som argumenterar för att de vetenskapsteoretiska grundantaganden denna typ av forskning baseras på inte är de mest intressanta och relevanta då det gäller att skapa kunskap om människan. Det finns däremot knappast någon gruppering eller "skolbildning" som ifrågasätter att en forskare som trots allt väljer att använda sig av dessa metoder bör följa de här beskrivna principerna.

- att studiens resultat måste betraktas som så pass osäkra att de enligt min uppfattning inte heller medger att några andra bestämda slutsatser dras utifrån dem.

Umeå 2011-03-29

Rickard L Sjöberg, Docent i Medicinsk Psykologi